

Innhold

Forord	13
Innledning	15
<i>Sissel Mørreaunet, Vibeke Glaser og Kari Hoås Moen</i>	
Barnehagens verdier utgjør barnehagens fundament	15
Arbeid med barnehagens verdier	16
Antologiens oppbygging	17
Referanser	21
Kapittel 1	
Barnehagens formål i et historisk perspektiv	23
<i>Gunhild Hagesæther</i>	
Den første barnehageloven	24
Om verdiforankring av den pedagogiske virksomheten	26
Nasjonal plan for pedagogisk virksomhet	27
Formålsparagrafene av 2005 og 2008	28
Formålsparagrafen og barnehagetradisjonen	31
Referanser	33
Kapittel 2	
Barnehagens formål – kritisk og perspektiv	35
<i>Stig Broström</i>	
Barnehagens idé	35
Barnehagens formål	38
Demokrati	40
På vej mod en kritisk barnehagepedagogik	41
Elementer til en kritisk barnehagedidaktik	42
Afslutning	44
Referanser	45

Kapittel 3

Barns behov. En kritisk refleksjon over premissleverandører av kunnskap ..... 47*Vibeke Glaser*

Innledning	47
Politikk og vitenskap. Myter og ideologier	48
Kunnskap og definisjonsmakt	51
Kunnskap om barn fra et medaktørperspektiv	52
Avsluttende tanker	53
Referanser	54

Kapittel 4

Er omsorg usynlig og trenger en tydeligere posisjon? ..... 57*Kristin Rydjord Tholin*

Innledning	57
Paraplyen «helhetlig læringssyn»	58
Samfunnsmandatet	59
Omsorg versus læring	61
Omsorg og læring i de nordiske landene	62
Hvordan ivareta både omsorg og læring?	63
Omsorg tatt for gitt?	64
Mer enn behovsomsorg?	65
Omsorg som kvalitet ved relasjonen	66
Barn som omsorgsgivere og del av omsorgsfellesskapet	67
Oppgradere den etiske dimensjonen ved omsorg	67
Konklusjon – avsluttende betraktninger	68
Referanser	69

Kapittel 5

Om å anerkjenne herjelekens egenverdi ..... 72*Maria Øksnes og Eva Stai Brønstad*

Lek – en sentral del av barns liv	72
Venners lek	73
Politisk retorikk: egenverdi – nytteverdi	75
Lykkelig her og nå – nyttig i fremtiden?	77
Barns demokratiske lekpraksiser	80
Referanser	81

Kapittel 6

**Læring i samtaler og samspill mellom voksne og barn
i barnehagen** ..... 84*Liv Gjems*

Barnehagen er en unik læringsarena for barn 85

Sosiokulturelle teorier om barns læring 86

Samarbeide om å lære 86

Barnehagelærere som veiledende deltakere i barns læreprosesser
i daglige situasjoner 87

Samarbeide om å lære 88

Samspill og språk 90

Referanser 92

Kapittel 7

Danning ..... 95*Gunvor Løkken og Frode Søbstad*

Innledning 95

Danning i barnehagen 97

Hvilken plass kan danningperspektivet få i barnehagen? 99

Danningsbegrepet i relasjon til andre begreper 100

Å realisere danningstenkingen i praksis 102

Konklusjon 103

Referanser 103

Kapittel 8

Dannelsens topologi ..... 105*Hilde Merete Amundsen*

Danning, eksistens og undring 106

Den estetiske dimensjonen 108

Friedrich Schillers dannelsesprosjekt 109

Aristoteles' poetikk 111

Eugen Fink og menneskeleken 112

Dannelsens topologi 113

Referanser 115

Kapittel 9

«Grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon» – hvor grunnleggende er de? 117

Sturla Sagberg

Innledning	117
«Grunnleggende verdier» eller «kristne grunnverdier»?	119
Verdietikkens bærekraft for pedagogisk arbeid	123
Barnehagens formål er ikke demokrati, men danning	125
Grunnleggende verdier i kristen og humanistisk tradisjon og betydningen av barnehagelæreres holdninger	126
Oppsummerende refleksjoner	127
Referanser	128

Kapittel 10

Bærekraftig utvikling og bevaring av naturmangfold i barnehagen 131

Hjørdis H.K. Bakke

Hva betyr bærekraftig utvikling?	132
Hva menes med naturmangfold?	132
Hvorfor er naturmangfoldet viktig?	134
Trusler mot naturmangfoldet	134
Hvordan kan barnehagen bidra til å ta vare på naturmangfoldet?	137
Referanser	141

Kapittel 11

Tilgivelse – del av barnehagens praksis? 143

Sissel Mørreaunet

Innledning	143
Barn og tilgivelse – tidligere studier	144
Tilgivelse som begrep og fenomen	145
Metode og empiri	147
Barnehagepersonalets forståelse av tilgivelse	148
«Si unnskyld nå!» – barnehagepersonalets arbeid med tilgivelse i barnehagens praksis	149
Barnehagepersonalet – tanker om barn og tilgivelse	151
Avsluttende refleksjon	154
Referanser	155

Kapittel 12

Solidaritet i pedagogisk arbeid ..... 157*Sonja Kibsgaard*

Solidaritet	157
Beskrivelse av studien	158
Dannelsesteori og etiske fordringer	159
Hjelpsomhet	160
Forståelse	162
Samhold og vennskap	163
Solidaritet i pedagogisk arbeid – en nødvendighet?	164
Referanser	165

Kapittel 13

Likeverd og gjensidig respekt i barnehagen ..... 167*Marit Kanstad*

Innledning	167
Begrepene likeverd og gjensidig respekt i rammeplanen	168
Barns kompetente samspill	170
Likeverd og respekt knyttet til gjensidighet	171
Pedagogiske mål kan forstyrre likeverdet	172
Ujevne maktforhold og krav om gjenytelse	173
Rammeplanen som <i>nedskreven etikk</i>	175
Oppsummerende refleksjoner	176
Referanser	177

Kapittel 14

Inkludering av nyankomne barn i barnehagen – spenningsfeltet mellom tilhørighet, likeverd, solidaritet og makt ..... 179*Kris Kalkman*

Innledning	179
Teoretisk rammeverk	180
Metoder og analyse av data	181
Forutsetninger for tilhørighet, likeverd og solidaritet	182
Tilhørighet, likeverd og solidaritet: <i>på vent</i>	186
Avslutning	187
Referanser	188

Kapittel 15

Et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø ..... 190*Ingrid Lund*

Tidligere forskning	191
Mobberegrepets kompleksitet	192
Barns rett til et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø	193
Nulltoleranse mot mobbing og andre krenkelser	195
Aktivitetsplikten	196
Skjerpet aktivitetsplikt	197
Forebyggende arbeid med VI-fellesskapet i front	198
Avsluttende refleksjon	200
Referanser	200

Kapittel 16

«La oss leve for hverandre» ..... 203*Anne Greve*

Hva er forskjellen på fellesskap og vennskap?	203
Hvorfor er det viktig å legge vekt på fellesskap og vennskap i barnehagen?	205
Hva kan barn lære av vennskap?	207
Utfordringer og dilemmaer for barnehagelæreren	209
Referanser	211

Kapittel 17

Trivsel og glede i barnehagen ..... 214*Frode Søbstad*

Bakgrunn	214
Trivsel	215
Glede	217
Lek, glede, humor og kreativitet i barnehagens læreprosesser	220
Konklusjon	222
Referanser	222

Kapittel 18

Bevegelsesglede – i et barnehageperspektiv ..... 224*Kathrine Bjørgen*

Innledning	224
Bevegelsesglede	225
Barnehagerommenes betingelser	226
Barnehagens rolle	232

Avslutning	233
Referanser	234
Kapittel 19	
Medvirkning – uendelig vanskelig, fantastisk enkelt!	237
<i>Trude Kristiansen</i>	
Innledning	238
Rett til medvirkning	239
Hvordan kan vi forstå medvirkning?	240
Personalets ansvar	241
Hvorfor medvirkning?	242
Lek som begynnelse	244
Så fantastisk enkelt – og så uendelig komplisert	246
Oppsummering	246
Referanser	247
Kapittel 20	
Individet og fellesskapet	249
<i>Valgfrihet og medvirkning som konkurrerende praksiser</i>	
<i>Monica Seland</i>	
Innledning	249
Fellesskap og vennskap i rammeplanen	250
Barn som samfunnsborgere og barn som brukere av en offentlig tjeneste	251
Medvirkning som individuell valgfrihet	254
Fellesskap og vennskap i praksis	255
Individ og fellesskap	256
Barnehagen som et trygt sted for fellesskap og vennskap?	258
Referanser	259
Kapittel 21	
Barnehagen – det lille demokratiet?	261
<i>Kari Hoås Moen og Per Tore Granrusten</i>	
Innledning	261
Metodisk tilnærming	262
Demokrati – et mangesidig begrep	263
Demokratiske verdier	264
Om deltakelse og demokrati i praksis for flere grupper	265
Funksjonalistisk og normativ demokratioppfatning	266
Et utvalg demokratimodellers relevans i barnehagen	267

Demokratiseringsgrad	269
Barns innflytelse på beslutninger i barnehagen	270
Avslutning	271
Referanser	272
Forfatterpresentasjon	275
Stikkord	279